

Referat af møde i det udenrigspolitiske
nævn tirsdag den 8. februar 1949 kl. 15.00.

Til stede var:

Statsministeren,
Udenrigsministeren,
Forsvarsministeren,

Folketingsmand Jul. Bomholt,
" Gustav Pedersen,
" Frode Jakobsen,
Landstingsmand Alfred Kristensen,
" K.K. Steincke,
" Hans Hansen,
Folketingsmand Edvard Sørensen,
" Harald Petersen,
" Thorkil Kristensen, (fra kl. 15²⁰)
Landstingsmand Hauch,
" Stensballe,
" Jørgen Jørgensen,
Folketingsmand Ole Bjørn Kraft,
" Jørgen Jørgensen,
" Viggo Starcke.
" *Alsting Andersen*

Fra Udenrigsministeriet:

Direktøren,
Udenrigsråd Brun og
Sekretær W. McIlquham Schmidt.

Bomholt åbnede mødet og gav ordet til
udenrigsministeren.

Udenrigsministeren ville gerne, før end han
gik over til at give en redegørelse for de foreløbige
indberetninger, som var modtaget fra ambassadørerne
henstille til nævnets formand, om man ikke kunne finde
en mere hensigtsmæssig formulering af den bestemmelse
i folketingets forretningsorden (§ 24), som pålægger
tinget at behandle en forespørgsel senest den 10. møde-
dag efter dens fremsættelse. Det var uheldigt, at man
på indeværende tidspunkt var nødt til på forenledning
af et parti, der ikke var repræsenteret i nævnet at
tage en debat som ~~forhandlings~~ her ønsker. Der var mange, der
anså en sådan tvangssituation for uheldig.
~~forhandlings~~

Bomholt udtalte, at han ville indkalde folketingets udvalg for forretningsordenen med henblik på at undersøge mulighederne for at give den omhandlede bestemmelse i forretningsordenen en mere hensigtsmæssig formulering.

Ole Bjørn Kraft erklærede sig enig i det ønskelige i en ændring af den omhandlede bestemmelse og mente også, at man burde skabe adgang for regeringen til at give en redegørelse til tingene uden at være opfordret hertil ved fremsættelse af en forespørgsel.

Jørgen Jørgensen (M.F.) erklærede sig enig i Krafts forslag.

Bomholt gav derefter påny ordet til udenrigsministeren.

Udenrigsministeren omtalte den instruktion, som var medgivet ambassadør Kauffmann, og udtalte, at de kgl. ambassadører i London og Paris var gjort bekendt med denne instruktion, ligesom udenrigsministeren havde bedt minister Hvass om at orientere de kgl. gesandter i Bryssel og Haag for at sætte dem i stand til at gøre de danske synspunkter gældende overfor den belgiske og hollandske regering. Endvidere var ambassadør Kauffmann anmodet om i samme øjemed at gøre den kgl. gesandt i Montreal bekendt med det foreliggende.

Som venteligt forelå der endnu ikke udførlige indberetninger om resultatet af de forskellige repræsentationschefers samtaler med regeringerne i de respektive lande. Gesandterne i Haag og Bryssel havde således endnu ikke haft lejlighed til at redegøre for de danske synspunkter overfor den hollandske og belgiske regering. Ambassadøren i London havde i dag (den 8. februar) haft en samtale med udenrigsminister Bevin, men der forelå endnu ikke nogen beretning herom. Udenrigsministeren redegjorde derefter for indholdet af en fra ambassadør Kauffmann modtaget telegrafisk indberet-

og anmodet om at udtale sig på tilsvarende måde overfor den britiske og franske regering

Fra gesandten i Bryssel forelå der indberetning om, at den belgiske stats- og udenrigsminister skulle være Spaak ~~var~~ betænkelig ved, at der blev lagt pres på de nordiske lande for at få dem til at indtræde i Atlanterhavspagten, da dette indebar fare for en splittelse af de nordiske lande.

7 (nr. XI af 5.2.1949)

Udenrigsministeren nævnede derefter, at der fra grev Reventlow var modtaget en beretning om en samtale med chefen for Northern Department i Foreign Office. Denne samtale var alene ment som en forberedelse til en senere samtale med udenrigsminister Bevin. De under samtalen fra britisk side fremsatte udtalelser kunne derfor ikke betragtes som afgørende.

Udenrigsministeren oplæste derefter sidste stykke af beretningen, hvori grev Reventlow omtaler de vanskeligheder, der vil kunne opstå for de danske repræsentanter ude, dersom der under den forestående debat i rigsdagen fremsættes udtalelser, som kan give vedkommende fremmede regeringer det indtryk, at det danske folk i virkeligheden står delt.

I tilslutning hertil udtalte udenrigsministeren, at han oprindeligt havde tænkt i sin tale i morgen i rigsdagen at fremkomme med en lignende henstilling, men at han nu nærmest var stemt for at undlade dette og i stedet henstille til partiernes repræsentanter i nævnet, at man undgik at komme ind på spørgsmålet om tilslutning til Atlanterhavspagten under debatten i rigsdagen i morgen. Regeringen havde endnu ikke taget stilling til dette spørgsmål, da vi endnu ikke har tilstrækkelige oplysninger om de nærmere betingelser ~~der~~ ~~for~~ ~~indføres~~ ~~med~~ ~~en~~ ~~tilslutning~~ ~~til~~ ~~Atlanterhavspagten~~, og det ville kunne virke ødelæggende på gesandternes muligheder for at skabe sympati i udlandet for et skandinavisk forsvarsforbund, hvis man i rigsdagen satte spørgsmålet om Danmarks tilslutning til en Atlanterhavsunion under debat.

Udenrigsministeren gjorde dernæst rede for

7
en beretning, hvori grev Reventlow refererede en udtalelse, som den britiske udenrigsministers sekretær, den fra forhandlinger med Rusland meget vel kendte Mr. Roberts havde fremsat overfor den svenske ambassadør i London. Mr. Roberts havde udtalt, at hvis den britiske regering akcepterede en nordiske neutralitetspagt, kunne det hele ende med, at Storbritannien blev stående tilbage med en militæralliance alene med Belgien. Den pågældende embedsmand havde ved fremsættelsen af denne bemærkning åbenbart specielt Frankrig i sine tanker. Denne udtalelse var meget interessant og viste, at man i England ikke følte sig sikker på, at Frankrig ville gå med ind i et udvidet alliancesystem.

Mr. Roberts havde på den svenske ambassadørs spørgsmål sagt, at de nordiske landes stilling i virkeligheden ikke er gennemdrøftet med Atlanterhavsmagterne men foreløbig kun med USA. Mr. Roberts havde tilføjet, at han ingen anledning havde til at tro, at USA. ville ændre sin hidtidige indstilling, men at erfaringen dog har vist, at USA. undertiden pludselig kan ændre sin stilling.

De indberetninger, udenrigsministeren her havde redegjort for, var kun de første indtryk og måtte nødvendigvis virke noget spredte og foreløbige. Det ville være nødvendigt at vente nogle dage, førend man kunne påregne at modtage fyldigere og mere endelige oplysninger om de pågældende landes syn på tanken om det skandinaviske forsvarsforbund.

Hauch fandt det uheldigt eller nærmest uansvarligt, at man i morgen vil drøfte disse spørgsmål, som er så ømfindtlige, og som endnu i vist omfang er på forhandlingsstadiet. En sådan debat kunne i høj grad skade vore bestræbelser for at nå den løsning, som alle de i nævnet repræsenterede partier var enige om ville

være den lykkeligste, nemlig et skandinavisk forevarsforbund, og Hauch henstillede indtrængende, at man søgte udvej for at forhindre, at debatten fandt sted.

Ole Bjørn Kraft mente, at der næppe bestod mulighed herfor, men var ellers enig i, at det ville have været heldigst, om man havde undgået debatten i morgen.

Statsministeren ville gerne også af historiske grunde redegøre for følgende vedrørende den norske udenrigsminister Langes rejse til Washington.

Fredag morgen den 4. februar havde en særlig udsending fra den norske statsminister henvendt sig til statsministeren og givet en personlig meddelelse fra Gerhardsen om udenrigsminister Langes og rigsdagsmand Torps rejse til Washington. Denne meddelelse havde været en fuldkommen overraskelse for statsministeren. Den pågældende udsending havde taget statsministeren i ed på, at meddelelsen ikke blev videregivet, men statsministeren havde dog forbeholdt sig at underrette udenrigsministeren om meddelelsen, hvilket også var sket.

Den pågældende udsending havde føjet til, at formålet med udenrigsminister Langes rejse var, at man ville undersøge enhver mulighed for realisering af et skandinavisk forsvarsforbund. Det communiqué, som ville blive udsendt om udenrigsminister Langes rejse, ville imidlertid ikke komme til at indeholde noget herom men kun meddele, at udenrigsminister Lange ville søge orientering om Atlanterhavspagten.

Statsministeren havde ikke kunnet give meddelelsen videre i det partimøde, som var blevet holdt om fredagen, men han følte sig forpligtet overfor nævnets medlemmer til nu at underrette dem om sagens virkelige forløb.

En lignende meddelelse var iøvrigt samtidig

(den 4. februar) blevet givet til den svenske statsminister.

Ole Bjørn Kraft ville gerne have udenrigsministerens bekræftelse af, at der var blevet givet Kauffmann instruktion om også at indhente oplysninger og orientering om Atlanterhavspagts planerne, og at ambassadørerne i London og Paris havde fået underretning om denne instruks.

Hvad angik debatten i morgen, var det et forfængeligt håb at regne med, at der ikke skulle være delte meninger. Dette betød ikke, at der bestod en afgrund mellem regeringen og hans parti, for alle var enige om, at en skandinavisk pagt måtte tilstræbes, hvis en god nordisk løsning kan fås, d.v.s. at der kunne fås sikkerhed for våbenleverancer.

Regeringen måtte imidlertid passe på, at Danmark ikke kom til at sætte sig mellem to stole - at resultatet ikke blev: Hverken mulighed for et skandinavisk forbund eller for den rette kontakt med vestmagterne. Regeringen havde her et stort ansvar. Fra Kraft's partis side havde man optrådt loyalt med hensyn til at lade det nordiske træde i forgrunden. Regeringen burde da også være loyal og forebygge, at det, som et stort tal i Danmark ønsker skal ske, hvis det nordiske glipper, ikke på forhånd forskærtses.

Man drøftede derefter betimeligheden af og muligheden for at undgå eller udsætte debatten i rigsdagen den 9. februar. Til slut opnåedes der imidlertid enighed om at lade forespørgslen gå sin gang, idet dog

statsministeren indtrængende henstillede til samtlige partiers ordførere, at de, hvorledes de end igrøvrigt måtte finde det rigtigt at udtale sig i folketinget næste dag, i deres udtalelser fremhævede, at det skandinaviske forsvarsforbund efter alle partiernes overbevisning var den bedste løsning for Danmark, for

Norden og for verdensfreden. Når blot dette iagttoges, var det mindre betænkeligt, om Kraft også udtalte sig om, hvad eventuelt senere skulle ske.

Under drøftelserne af dette spørgsmål udtalte udenrigsministeren til Ole Bjørn Krafts bemærkninger om instruktionen til ambassadør Kauffmann, at der ved mødet fredag den 4. februar med partiformændene tilsyneladende havde været nogen tvivl hos en del af medlemmerne om den instruktion, der var givet ambassadør Kauffmann. Man havde derfor sendt Kauffmann en supplerende instruks og ligeledes meddelt ambassadør Kauffmann den fra den norske udenrigsminister modtagne meddelelse.

Kraft havde udtalt, at man vist nok her i landet så det skandinaviske forsvarsforbund i et mere håbefuldt skær end i de andre nordiske lande. Udenrigsministeren mente, at dette i realiteten var urigtigt, bl.a. var således den norske ambassadør i London også instrueret om at arbejde for at opnå britisk sympati for et skandinavisk forsvarsforbund.

Mødet sluttede kl. 17.00.

Den 8. februar 1949.

W. M. J. Hansen